

det i forhold til det, hvor det enkelte menneske alene har med sig selv at gøre, er, at gøre ham urolig.

A. Det patetiske.

Paragraf 1. Den eksistenielle patos' begyndelses-udtryk; den absolutte retning (respekt) mod det absolutte τέλος handlende udtrykt i eksistensens omdannelse – æstetisk patos – mediationens svigefuldhed – middelalderens klosterbevægelse – på en gang at forholde sig absolut til sit absolutte τέλος og relativt til de relative. – I forhold til en evig salighed som det absolutte gode betyder patos ikke ord, men at denne forestilling omdanner den eksisterende ham hans hele eksistens.

Den æstetiske patos udtrykker sig i ordet og kan i sin sandhed betegne, at individet forlader sig selv for at fortabe sig i ideen, medens den eksistenielle patos fremkommer ved at ideen omskabende forholder sig til individets eksistens.

Dersom det absolutte τέλος ved at forholde sig til individets eksistens ikke absolut omdanner denne, så forholder individet sig ikke eksistenielt-patetisk, men æstetisk-patetisk, f.eks. ved at have en rigtig forestilling, men vel at mærke, ved hvilken han er udenfor sig selv i mulighedens idealitet med forestillingens rigtighed, ikke hos sig selv i eksistens med forestillingens rigtighed i virkelighedens idealitet, selv forvandlet til forestillingens virkelighed.

En evig salighed forholder sig for en eksisterende væsentlig til det at eksistere, til virkelighedens idealitet, og altså må patos svare dertil. Vil man tage forelskelse æstetisk forstået, så gælder dette, at digterens opfattelse af forelskelsen er højere end alt, hvad virkeligheden byder; det gælder, at digteren kan eje en idealitet, mod hvilken virkeligheden kun er en svag afglans; det gælder, at virkeligheden for digteren kun er anledningen, der foranlediger ham til at forlade virkeligheden for at søge mulighedens idealitet.

Den digteriske patos er derfor væsentlig fantasi. Vil man derimod etisk etablere et digter-forhold til virkeligheden, så er dette en misforståelse og en tilbagegang.

Det gælder her som alle vegne at holde de enkelte sfærer ude fra hinanden, at respektere den kvalitative dialektik, det afgørelsens ryk, som forandrer alt, så hvad der i en anden sfære var det højeste i denne bliver absolut at afvise.

Tager man det religiøse, da gælder det, at dette har gennemgået det etiske. Det bliver derfor en egen sag med en religiøs digter. Ved hjælp af fantasien vil nemlig en sådan forholde sig til det religiøse, men netop derved kommer han til at forholde sig æstetisk til noget æstetisk. At besynge en tros-helt er lige så fuldt en æstetisk opgave som at besynge en krigs-helt.

Hvis nemlig det religiøse i sandhed er det religiøse, har gennemgået det etiske og har det i sig, så kan det ikke glemme, at religiøst ligger patos ikke i

at besynges og besynges eller skrive vise-bøger, men i selv at eksistere, så digter-frembringelsen, hvis den ikke ganske udebliver, eller hvis den kommer ligeså rigelig som før, af ham selv betragtes som det tilfældige, hvilket viser at han forstår sig selv religiøst, thi æstetisk er digter-frembringelsen det vigtige og digteren det tilfældige.

En digter-natur kan derfor, som ved omstændigheder, ved opdragelse og andet sådant har fået en retning hen fra teatret til kirken, afstedkomme stor forvirring.

Blændet af det æstetiske hos ham tror man, at han er en religiøs individualitet, ak, en fremragende religiøs individualitet (og netop dette at være en fremragende individualitet er æstetisk reminiscens, da der religiøst set ingen fremragenhed er uden en apostels paradoks-dialektiske myndighed, og religiøst set fremragenhed netop er tilbagegang ifølge den kvalitative dialektik, der adskiller sfærerne), uagtet han måske slet ikke er en religiøs individualitet.

Hans patos er digter-patos, mulighedens patos, med virkeligheden som anledning, selv om han har verdenshistorisk patos er dette mulighedens – og etisk set umodenhedens, thi etisk er dette modenheden at fatte sin egen etiske virkelighed som uendeligt vigtigere*] end opfattelsen af hele verdens-historien.

*] Medens man derfor ofte nok i verden har set en anmassende religiøs individualitet, der selv så overmåde sikker i sit Guds-forhold og friskfyragtigt forvisset om sin salighed, i megen vigtighed havde travlt med at mistvivle om andres og med at hjælpe dem: Så tror jeg det vil være en tale, der anstod en sand religiøs, om han sagde: Jeg tvivler ikke om noget menneskes salighed, den eneste jeg frygter for, er mig selv; selv når jeg ser et menneske synke dybt, turde jeg dog aldrig mistvivle om hans salighed, men var det mig selv, da ville jeg vel tvinges til at udholde den forfærdelige tanke.

En egentlig religiøs individualitet er altid i forhold til andre så mild, så opfindsom i at udtænke undskyldninger, kun mod sig selv er han kold og streng som en stor-inkvisitor.

Han er i forhold til andre som et velvilligt gammelt menneske plejer at være i forhold til en yngre; kun i forhold til sig selv er han gammel og ubestikkelig.

Den tilsvarende, adækvate patos til en evig salighed er den omdannelse, ved hvilken den eksisterende i at eksistere forandrer alt i sin eksistens i forhold til hint højeste gode*].

*] Således bærer individet sig jo (også) ad i det mindre, når han lægger sit liv an. Det om han skal arbejde for at leve eller han er i denne henseende begunstiget, det om han vil leve gift eller ugift osv., forandrer ham hans eksistens i valgets eller i overtagelsens øjeblik.

Men da dette selv er foranderligt, da han pludselig kan blive forelsket, pludselig blive fattig, osv., kan det ikke uden ufornuftigt omdanne hans eksistens absolut.

Men så besynderligt er det, den levevisdom der forholder sig til dit og dat er endda ikke så sjælden i livet, og endda ikke så sjældent at se en eksisterende, der eksisterende udtrykker at han forholder sig til et relativt formål, har lagt sit liv an på dette, forsager hvad der vil forstyrre ham deri, og håber på hvad der er at vinde deri; men en eksisterende, der eksisterende udtrykker at han forholder sig til det absolutte gode, er måske en stor sjældenhed, en eksisterende, der med sandhed kan sige: Således eksisterer jeg, således har jeg forsagende omdannet min eksistens, at hvis jeg håbede alene for dette liv, da var jeg den elendigste af alle, det vil sige, den rædsomst bedragne, bedraget af mig selv ved ikke at gribe til.

Hvor alarmerede blive ikke pengemændene når rente-udbetalingen pludselig standser, hvor forfærdede ville ikke de søfarende blive hvis regeringen spærrede havnene; men *posito*, dvs. 'antaget', jeg sætter, at den evige salighed udeblev, hvor mange blandt de herrer forventende (og vi forvente jo alle en evig salighed) ville komme i forlegenhed derved?

I forhold til mulighed er ordet den højeste patos, i forhold til virkelighed er gerning den højeste patos. At en digter f.eks. ikke lader sig påvirke af sin egen digter-frembringelse, er æstetisk aldeles i sin orden, eller aldeles ligegyldigt, thi æstetisk er digter-frembringelsen og muligheden det højeste.

Men etisk er det omvendt af uendelig vigtighed, thi etisk er digterværket uendelig ligegyldigt, men den egne eksistens skal være digteren uendeligt vigtigere end alt.

Æstetisk ville det derfor være den højeste patos af digteren, at tilintetgøre sig selv, at demoraliseres, hvis dette gjordes fornødent, for at frembringe digter-værker af første rang; æstetisk er det rigtigt, for med et stærkt ord at minde om, hvad der vel endnu gøres oftere end man tror, at forskrive sig til fanden – men så frembringe underværker.

Etisk ville det måske være den højeste patos, uden at sige et ord at forsage den glimrende digter-eksistens. Når en såkaldt religiøs individualitet med al fantasi-fortryllelse behager at skildre en evig salighed: Så betyder dette, at det er en fra det æstetiske undviget digter, der vil have indfødsret i det religiøse, uden engang at kunne forstå dettes modersmål.

Det etiskes patos er at handle. Når derfor en mand f.eks. siger, at han for sin saligheds skyld har lidt hunger, kulde, været i fangenskab, i havsnød, foragtet, forfulgt, *kagstrøget*, dvs. 'pisket', osv.: Så er denne simple tale et vidnesbyrd om etisk patos, for så vidt den ganske simpelt refererer, hvad han handlende har lidt.

Overalt hvor det etiske er med, er al opmærksomhed kaldt tilbage på individet selv og på at handle. Ægteskabets patos er således at handle, forelskelses poesi.

Etisk er den højeste patos interesserethed (hvilken udtrykkes ved, at jeg handlende omdanner hele min eksistens i forhold til interessens genstand);